

ETWIE

Expertisecentrum voor Technisch,
Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed

Actieplan 2017

Beschrijving werking en acties

Inleiding

In 2016 zat ETWIE in het vierde volledige werkingsjaar van het expertisecentrum. Een stevig netwerk werd intussen uitgebouwd, er wordt geparticipeerd aan heel wat projecten, initiatieven en (publieks)activiteiten, de noden van de sector en de expertise en kennis in het TWIE-veld worden steeds verder in kaart gebracht (onder meer via de digitale ETWIE-kennisbank), en ook internationaal bleef ETWIE actief. Verder werden in 2016 verschillende studie- en ontmoetingsdagen ingericht en nam ETWIE verder de rol van trekker op in het immaterieel-erfgoednetwerk met betrekking tot ambachtelijke vaardigheden en technieken. Kortom, ETWIE is de afgelopen jaren een vaste en performante speler geworden in het erfgoedlandschap.

2016 betekende ook een kantelmoment in het bestaan van de organisatie. De contouren van het nieuwe cultureel-erfgoeddecreet hebben meer en meer vorm gekregen: het voorontwerp van decreet, dat in de zomer van 2016 is goedgekeurd door de Vlaamse regering, zet het voortbestaan van ETWIE op de helling. De gevolgen van de beleidskeuzes die verder gemaakt zullen worden, zullen ongetwijfeld een grote impact hebben op de werking van het expertisecentrum, zowel in het werkingsjaar 2017 als nadien. Het addendum bij de bestaande beheersovereenkomst bepaalt namelijk dat ETWIE "op zoek moet gaan naar een partner in het kader van schaalvergroting van de werking of te fusioneren met een collectiebeherende instelling". Dit traject, waarvan de eerste gesprekken starten in het najaar van 2016, zal grotendeels in 2017 afgelegd moeten worden.

Op het moment dat dit jaaractieplan geredigeerd wordt, is het echter nog totaal onduidelijk welke impact dit traject in de loop van 2017 zal hebben op de werking van ETWIE. De Vlaamse overheid neemt immers een actieve regierol op bij de ontwikkeling van het dienstverlenende netwerk van cultureel-erfgoedorganisaties. In het kader hiervan werd door ETWIE in september 2016 een vragenlijst bezorgd aan de afdeling Cultureel Erfgoed, waarin de noden van de sector werden aangegeven en een aantal suggesties en aandachtspunten werden geformuleerd met betrekking tot de toekomstige dienstverlening. Een gesprek met de administratie hierover wordt verwacht in de loop van november-december 2016. Afhankelijk van de feedback vanuit de Vlaamse overheid zal dan wellicht blijken hoe zwaar het hervormingstraject in 2017 wordt. In deze context van onzekerheid werd er dan ook bewust voor gekozen om in dit jaaractieplan een aantal keuzes te maken, en in 2017 niet voor alle operationele doelstellingen specifieke acties te voorzien en/of de indicatoren bij bepaalde acties te beperken. Dit neemt uiteraard niet weg dat de structurele basiswerking, zoals in de voorbije jaren werd ontplooid, ook in 2017 zal verdergezet worden. Daarnaast wordt echter gefocust op een aantal gerichte initiatieven en thema's.

In 2017 zal bijzonder sterk ingezet worden op de werking rond historische bedrijven en hun erfgoed. Al sinds 2014 probeert ETWIE een trekkende rol op te nemen op het vlak van bedrijfserfgoed. Door een samenwerking met VOKA kan dit in 2017 echter geïntensifieerd worden, met name in functie van de Open Bedrijvendag 2017. Op voorstel van ETWIE werd voor deze editie het subthema 'historische bedrijven' gekozen. In het kader hiervan is ETWIE in 2016 gestart met de sensibilisering van de bedrijfswereld, en wordt momenteel een publicatie rond historische bedrijven en hun erfgoed voorbereid. Daarnaast zal ETWIE de inhoudelijke werking rond de zorg voor bedrijfserfgoed in 2017 centraal plaatsen, onder meer via het portaal www.bedrijfserfgoed.be, en wordt onderzocht of rond dit thema een tentoonstelling georganiseerd kan worden.

Het stimuleren en het verder uitbouwen van een netwerk rond TWIE-onderzoek vormt een tweede belangrijke pijler in de werking van 2017, net als het uitbouwen van een netwerk rond mobiel erfgoed.

Ten slotte wordt in 2017 actief gezocht naar een mogelijkheid om in 2018 een belangrijke internationale conferentie in Vlaanderen te organiseren.

Samenvattend zal de werking van ETWIE in 2017 focussen op:

- Toekomsttraject / dienstverlenende rol in TWIE-sector
- Traject rond bedrijfserfgoed
- Netwerk rond TWIE-onderzoek
- Netwerk rond mobiel erfgoed
- Verderzetten structurele basiswerking

Via de in dit jaaractieplan voorgestelde acties zal ETWIE in 2017 haar werking ontplooiën, volgens de operationele en strategische doelstellingen uit de beheersovereenkomst. Omwille van de prioriteiten die werden gekozen voor 2017, werden niet bij elke operationele doelstelling specifieke acties geformuleerd.

Toelichting bij het personeelskader

In 2017 telt het personeelskader van ETWIE 3 medewerkers (3 VTE). Coördinatoren Tijn Vereenoghe en Joeri Januarius zijn in dienst sinds respectievelijk 1 september 2012 en 1 februari 2015. Stafmedewerker Robin Debo startte op 1 augustus 2014.

De taakinhouden voor 2017 zijn als volgt gepland:

Coördinator 1	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uitvoering van het algemeen beleid, met o.a. oog voor internationalisering, netwerken en kwaliteitszorg ✓ Overleg met RvB en AV ✓ Personeelsbeleid ✓ Opvolgen van (problemen met betrekking tot) collecties ✓ ICE-expertcommissie ✓ Sectoroverleg: o.m. LEOV ✓ Begeleiden van project en projectaanvragen (vooral mbt collecties) ✓ Contacten met onderwijswereld ✓ Coördinatie digitaal platform (intern en met extern bureau) ✓ Coördinatie online communicatie ✓ Coördinatie ETWIE-activiteiten ✓ Evalueren werking en resultaten ✓ Opstellen JAP en jaarverslag (en beleidsplan)
Coördinator 2	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uitvoering van het algemeen beleid, met o.a. oog voor internationalisering, netwerken en kwaliteitszorg ✓ Overleg met RvB en AV ✓ Personeelsbeleid ✓ Opvolgen van dossiers rond ICE ✓ Opvolgen van dossiers rond archieven ✓ Sectoroverleg: o.m. domein ambachten en ICE-trekkersoverleg ✓ Begeleiden van projecten en projectaanvragen (vooral mbt ICE) ✓ Contacten met onderzoekswereld ✓ Coördinatie ETWIE-activiteiten ✓ Evalueren werking en resultaten ✓ Opstellen JAP en jaarverslag (en beleidsplan)
Stafmedewerker	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uitvoering van het algemeen beleid, met o.a. oog voor internationalisering, netwerken en kwaliteitszorg ✓ Dagelijkse werking ETWIE-kennisbank ✓ Begeleiding TWIE-sector bij inhoudelijke en educatieve projecten ✓ Boekhouding en administratie ✓ Inhoudelijke opvolging van het traject rond bedrijfserfgoed

S.D. 1: Netwerking

ETWIE vzw heeft tegen het einde van de beleidsperiode een structureel netwerk uitgebouwd dat het brede werkveld van TWI-actoren ondersteunt, synergieën creëert en de actieve uitwisseling van Vlaamse en internationale expertise inzake technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed bewerkstelligt.

O.D. 1.1: Deel uitmaken van internationale TWIE-netwerken

ETWIE vzw maakt tegen het einde van de beleidsperiode deel uit van netwerken van relevante buitenlandse en internationale TWIE-actoren.

Indicatoren:

- ✓ aantal contacten met buitenlandse, al dan niet internationale TWIE-organisaties (minstens 8)
- ✓ aantal internationale netwerken en projecten waaraan actief geparticipeerd wordt (minstens 1)
- ✓ aantal deelnames aan relevante evenementen in het buitenland (minstens 1).

Acties:

- ✓ actief zoeken naar een mogelijkheid om een groot internationaal congres te 'hosten', in samenwerking met andere partners uit Vlaanderen, Brussel en/of Wallonië
- ✓ actief deelnemen aan andere contact- en uitwisselingsinitiatieven die door internationale netwerken worden opgezet
- ✓ stimuleren van leden Algemene Vergadering om actief deel te nemen aan buitenlandse TWIE-congressen, d.m.v. reglement rond financiële ondersteuning
- ✓ contacten leggen met buitenlandse partners en op zoek gaan naar 'best practices' op het vlak van bedrijfserfgoed en mobiel erfgoed
- ✓ permanent opvolgen van mogelijkheden om te participeren aan Europese projecten rond TWIE-erfgoed

0.D. 1.2: In kaart brengen cultureel-erfgoedveld

ETWIE vzw heeft het cultureel-erfgoedveld en de actoren met betrekking tot het TWIE-erfgoed in kaart gebracht en is op basis hiervan gekomen tot een verdere inhoudelijke afbakening en prioriteitsstelling.

Indicatoren:

- ✓ bestaan van een actueel overzicht van het cultureel-erfgoedveld en de actoren met betrekking tot het TWIE-erfgoed
- ✓ de beschikbaarheid van dit overzicht voor het grote publiek.

Acties:

- ✓ de ETWIE-kennisbank platform wordt permanent aangevuld en up-to-date gehouden
- ✓ opsporen van bedreigde expertise m.b.t. het onderzoek rond TWIE en in kaart brengen van hiaten betreffende TWIE (o.a. op basis van analyse van de kennisbank)
- ✓ verder uitbouwen van een Vlaams TWIE-netwerk, o.m. door het activeren van (lokale) contactpersonen
- ✓ kennisbank uitbreiden met relevante bedrijven die over historisch erfgoed beschikken
- ✓ in detail in kaart brengen van de (zeer uitgebreide) deelsector van het mobiel erfgoed, o.m. door update van de lijst die werd opgesteld door het Forum voor Erfgoedverenigingen

0.D. 1.3: Bestaande en potentiële TWIE-actoren overtuigen tot (E)TWIE-participatie

ETWIE vzw heeft in de loop van de beleidsperiode een meetbare aangroei gerealiseerd van bestaande en nieuwe TWIE-actoren die participeren aan initiatieven die door ETWIE vzw opgezet zijn.

Indicatoren:

- ✓ aantal initiatieven die (mee) opgezet of ondersteund werden en waaraan TWIE-actoren kunnen deelnemen (minstens 3)

Acties:

- ✓ organisatie van de 6^e ETWIE-Ontmoetingsdag in november 2017
- ✓ organisatie van een conferentie of een studiedag over de stand van het TWIE-onderzoek in Vlaanderen en Brussel
- ✓ actief deelnemen aan de organisatie van Open Bedrijvendag 2017
- ✓ organisatie van een rondetafel rond mobiel erfgoed
- ✓ mee ondersteunen van initiatieven waaraan meerdere actoren uit het veld kunnen deelnemen zoals studiedagen, discussiefora, publieksmomenten...
- ✓ stimuleren van participatie aan deze activiteiten door brede communicatie en laagdrempelige toegang, in zoverre de budgettaire toestand dit toelaat

0.D. 1.4: Een platform creëren

Via zijn website heeft ETWIE vzw een platform gecreëerd voor permanente communicatie tussen de TWIE-actoren onderling en tussen TWIE-actoren en externen.

Indicatoren:

- ✓ verhoging van het aantal bezoekers van de ETWIE-website en abonnees op de ETWIE-nieuwsbrief (minstens 5 procent)
- ✓ aantal ETWIE-nieuwsbrieven (minstens 10)

Acties:

- ✓ permanent onderhouden en evalueren van ETWIE-kennisbank en de bijhorende bibliografie (in samenwerking met het MIAT)
- ✓ aanmoedigen van TWIE-actoren om content aan te leveren voor de kennisbank en deel te nemen aan de informatie-uitwisseling
- ✓ verspreiden maandelijkse nieuwsbrief

S.D. 2: Makelaardij

ETWIE vzw is er door zijn makelaarsfunctie en door concrete projecten tegen het einde van de beleidsperiode in geslaagd om het TWI-erfgoed voorwerp te maken van verwondering, belangstelling, discussie, bevraging, valorisatie en onderzoek en een plaats te geven in de maatschappij, waaronder de educatieve, socio-culturele en toeristische sector, en meer in het bijzonder in de cultureel-erfgoedgemeenschap.

O.D. 2.1: Vlaamse en internationale samenwerking met TWIE-actoren organiseren

ETWIE heeft daartoe TWIE-actoren in Vlaanderen met elkaar en met internationale actoren in contact gebracht, tussen hen bemiddeld, samenwerkingsverbanden en projecten opgestart en waar nodig begeleid.

Indicatoren:

- ✓ aantal geïnitieerde samenwerkingsverbanden tussen Vlaamse TWIE-spelers (minstens 3).
- ✓ aantal geïnitieerde samenwerkingsverbanden tussen Vlaamse en buitenlandse TWIE-spelers (minstens 1).

Acties:

- ✓ intensifiëren van de werking rond bedrijfserfgoed, o.a. in functie van Open Bedrijvendag 2017: sensibiliseren en ondersteunen van bedrijven, activiteren portaalwebsite bedrijfserfgoed, samenbrengen relevante partners in Vlaamse erfgoedsector (onder meer Rijksarchief, CAG, CVAA, MIAT, MOT, Onroerend Erfgoed)
- ✓ samenwerken met Archiefbank Vlaanderen aan een gerichte campagne voor de registratie van bedrijfsarchieven
- ✓ opstarten werking rond mobiel erfgoed, door sleutelpartners samen te brengen om de noden van de deelsector in kaart te brengen
- ✓ uitbouwen en delen van expertise over het behoud en ontsluiting van roerend TWI-erfgoed en collectiebeleid en -planning, met specifieke aandacht voor thesauriwerking en de waardering van collecties en afstoting (onder meer in samenwerking met het MIAT, het MOT, Openluchtmuseum Bokrijk, Interuniversitair Platform voor Academisch

- Erfgoed, FARO...)
- ✓ actief opvolgen van dossiers rond bedreigde collecties TWI-erfgoed en optreden als makelaar om hiervoor, indien opportuun, een geschikte bestemming te zoeken
 - ✓ actief opvolgen van het Vlaamse Topstukkenbeleid en eventueel meewerken aan dossiers van potentiële 'Topstukken' in de TWIE-sector
 - ✓ begeleiden van vernieuwingstrajecten in TWI-musea (onder meer Brandweercollectie Aalst)
 - ✓ coördineren van het netwerk betreffende het ICE-domein ambachtelijke vaardigheden, en afstemmen met de werking van de andere ICE-domeinen
 - ✓ structureel overleg met Agentschap Onroerend Erfgoed, Herita, Brusselfabriek (min. 1x per jaar)

O.D. 2.3: Onderzoek bevorderen

ETWIE vzw heeft TWIE-gerelateerd onderzoek bevorderd op verschillende niveaus door resultaatgerichte samenwerking van TWIE-actoren en onderzoeksinstituten te stimuleren.

Indicatoren:

- ✓ Bestaan van een geactualiseerd overzicht van het TWI-onderzoek in Vlaanderen en Brussel

Acties:

- ✓ organisatie van een rondetafel rond de noden van TWIE-onderzoekers
- ✓ organisatie van een conferentie of studiedag die een stand van zaken geeft van het TWI-onderzoek in Vlaanderen en Brussel, met bijhorende publicatie
- ✓ doceren van het keuzevak Industrieel Erfgoed en Industriële Archeologie aan de VUB
- ✓ actieve sensibilisering van de TWIE-actoren om relevante onderzoeksthema's aan te reiken
- ✓ actieve sensibilisering van onderzoeksinstituten om de aangebrachte thema's op te nemen binnen hun onderzoek of dat van studenten
- ✓ oproepen van TWIE-actoren om binnen hun werking ruimte te voorzien voor stageplaatsen
- ✓ bekend maken van de mogelijkheden om stage te doen in de TWIE-sector bij relevante onderwijsactoren (onderwijsinstellingen en overkoepelende organisaties)
- ✓ promoten van de beschikbare stageplaatsen via de de ETWIE-website en andere kanalen, onder meer in samenwerking met FARO.

O.D. 2.4: Samenwerken met niet-TWIE-organisaties

ETWIE vzw heeft samengewerkt met andere organisaties met TWI-belangstelling, en heeft initiatieven genomen om TWIE en TWIE-actoren te introduceren bij het onderwijs en bij sociale en culturele organisaties.

Indicatoren:

- ✓ aantal contacten met niet-TWIE-organisaties (minstens 8)
- ✓ aantal concrete samenwerkingsinitiatieven met niet-TWIE-organisaties (minstens 2).

Acties:

- ✓ publicatie over historische bedrijven en hun erfgoed in samenwerking met VOKA.
- ✓ uitwerken brochure/handleiding voor bedrijven i.f.v. thema 'historische bedrijven' op Open Bedrijvendag 2017
- ✓ delen van ervaringen met betrekking tot bedrijfserfgoed, o.m. workshop en brochure over herbestemmingstraject historisch archief Agfa-Gevaert, in samenwerking met Fotomuseum Antwerpen en ADVN
- ✓ organisatie van een workshop voor erfgoedcellen in verband met de relatie tussen bedrijven en erfgoed (i.s.m. FARO)
- ✓ samenwerkingstraject met UNIZO in het kader van projecten zoals *Handmade in Belgium (HIB)* en *De Makers* (onder meer door actieve deelname aan de HIB-focusgroep)
- ✓ ondersteuning van en communicatie rond trajecten als *Bokrijk Brandmerkt* van het Openluchtmuseum Bokrijk, *Handmade in Brugge...*
- ✓ verderzetten samenwerkingstraject met AHOVOKS en FARO ivm definiëren beroepscompetenties
- ✓ structureel overleg domeintrekkers: maandelijks overleg tussen de domeintrekkers (CAG, LECA, Resonant, Het Firmament en ETWIE), tapis plein, FARO en het platform wordt verdergezet in functie van de verdere netwerkontwikkeling, taakverdeling, afstemming en samenwerking rond dienstverlening en begeleiding.
- ✓ lidmaatschap van de commissie Ambachtslieden van de FOD Economie
- ✓ mogelijke deelname aan de vakmanschapsbeurs die in het najaar van 2017 georganiseerd wordt in Roeselare in het kader van het Europees project ReVivak – Revival Vakmanschap.
- ✓ cursus rond toerisme en industrieel erfgoed aanbieden aan studenten cultuurtoerisme Thomas More Mechelen

S.D. 3: Immateriële componenten van en expertise over TWIE

ETWIE vzw heeft tegen het einde van de beleidsperiode, door ook volop in te zetten op immateriële aspecten van en expertise over TWI-erfgoed, (dreigende) leemtes gedetecteerd, oplossingen gezocht en bedreigde expertise voor de toekomst gevrijwaard.

O.D. 3.3: Ondersteunen van het borgen van TWIE-expertise

ETWIE vzw heeft samengewerkt met andere organisaties op vlak van cultureel erfgoed om TWIE-expertise te borgen en om gerichte oplossingen te zoeken voor bedreigde en ontbrekende TWIE-expertise.

Indicatoren:

- ✓ aantal initiatieven die het borgen van immaterieel erfgoed als focus hebben (minimaal 2).

Acties:

- ✓ coördineren van het netwerk betreffende het ICE-domein ambachtelijke vaardigheden
- ✓ erfgoedgemeenschappen begeleiden en ondersteunen om vaardigheden en technieken opnieuw onder de aandacht te brengen en te herlanceren.
- ✓ begeleiden van reeds opgezette trajecten rond het borgen van het ambachten (o.m. klompen-, hout-, smeed-, kant- en molenaarsambacht).
- ✓ opvolgen van de initiatieven met betrekking tot de morsecode, in samenwerking met de Belgische Unie voor Zendamateurs.
- ✓ jaarlijks overleg met de ICE-medewerkers van de stedelijke en regionale erfgoedorganisaties
- ✓ begeleiden van dossiers mbt de registratie en evaluatie van ICE-elementen op het platform www.immaterieelerfgoed.be

S.D. 4: Organisatie

Tegen het einde van de beleidsperiode heeft ETWIE vzw zich tot een performante organisatie ontwikkeld met aandacht voor goede managementpraktijken en heeft ze een beleid op vlak van duurzaamheid en maatschappelijke en culturele diversiteit geconcretiseerd.

O.D. 4.1: Kwaliteitszorg

ETWIE vzw werkt volgens de basisprincipes van kwaliteitszorg en werkt samen met het steunpunt aan de actieve ondersteuning van de aangesloten actoren.

Indicatoren:

- ✓ aantoonbaarheid van de principes van kwaliteitszorg die gehanteerd worden bij de uitbouw van de eigen werking

Acties:

- ✓ de eigen werking wordt verder uitgebouwd volgens de principes van de kwaliteitszorg;
- ✓ bij de planning en uitwerking van ondersteuningsactiviteiten wordt overleg gepleegd met in de materie gespecialiseerde dienstverlenende actoren (andere expertisecentra, steunpunten...).
- ✓ jaarlijkse organisatie van functioneringsgesprekken

O.D. 4.3: Duurzaamheid

ETWIE vzw heeft in zijn werking de basisprincipes van duurzaamheid en ecologisch bewustzijn ingebouwd. Dit behelst onder meer constante aandacht voor de ecologische impact van de werking. Het behelst ook een duurzame werking, met kennisborging naast kennisdeling. In dit kader heeft ETWIE vzw er ook voor gezorgd dat de omgang met gedigitaliseerd of digital born cultureel erfgoed van het thema technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed op een duurzame manier is verlopen. Teneinde de digitale gegevens blijvend toegankelijk te maken, heeft ETWIE vzw bij de creatie van de bestanden standaarden toegepast met het oog op de archivering (duurzame opslag), de ontsluiting en de uitwisseling van digitale collecties. CEST (Cultureel ErfgoedStandaarden Toolbox) is een dynamisch instrument om praktijkgerichte ondersteuning te voorzien bij het gebruik van standaarden. ETWIE vzw heeft voor zijn digitaliseringsactiviteiten CEST geraadpleegd.

Acties:

- ✓ permanente aandacht voor het verduurzamen van expertise bij het uitwerken van een toekomsttraject voor ETWIE en de ondersteuning van de TWIE-sector, rekening houdend met het hervormingstraject dat in 2017 afgelegd zal moeten worden.